

beta version

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo

visoko pokroviteljstvo:
njegova ekscelencija

dr sc Mario Nobile,

ambasador R Hrvatske u Sloveniji

prof dr Borut Juvanec

Jaro Ješe · Ljudmila Koprivec · Jernej Markič · Endrigo Miojević · Srđan Nađ

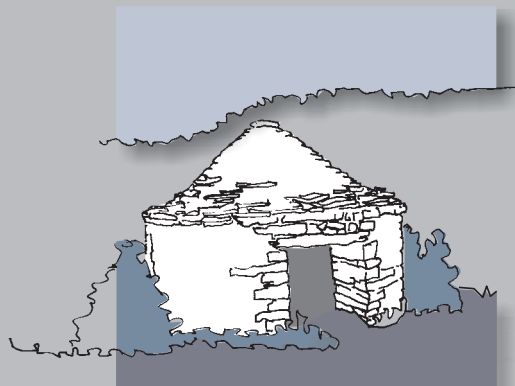
Ljubljana
2006

visoko pokroviteljstvo:
njegova ekscelencija
dr sc Mario Nobilo,
ambasador R Hrvatske u Sloveniji

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo

beta version

V R T U J A K T O R ⁱ E T A

prof dr Borut Juvanec

Jaro Ješe · Ljudmila Koprivec · Jernej Markič · Endrigo Miojević · Srđan Nađ

Otok je golemi kamen u morskoj pučini. I ništa ne obilježava otočanina kao kamen u svojoj surovoj ljepoti. Kroz tisućljeća ljudskog opstanka na našim otocima - pa tako i na Korčuli - kamen je, više od bilo čega drugog, obilježio kulturu i svakodnevnicu svojih žitelja. Ovdje, na grčkoj Korčuli, kamen su vadili stari Grci, potom Rimljani, Venecijanci i Hrvati. Teško je na našem otoku pronaći obitelj koja nije preživljavala od obrade kamena. U njemu su se izražavali tisuće vrsnih klesara i kipara naivaca, tih naših pjesnika kamena, kao i svjetski poznati kipari poput Frane Kršinića, Ive i Luje Lozice. Zadivljuje kako su siromašni ljudi ovog otoka imali snažnu potrebu izraziti liriku svoje duše u kamenu. Gradili su skladno, poštujući nagomilano znanje arhitektonske klasike od starogrčkih vremena i s namjerom da njihove kuće, crkve, grobnice, zidovi i rive traju neograničeno, isklesane u vječnom kamenu.

I onda kada su živjeli od obrade zemlje, naši su je stari otimali od kamena - šaku po šaku, mašklin po mašklin, gradeći od kamena stepenaste ogradice u koje bi nasipali škrtu zemlju. Taj kaskadni tip ogradica nerazdvojni je dio ljepote dalmatinskog krajobraza.

U toj ljepoti naše baštine manje je poznata i neistražena arhitektura poljskih kamenih skloništa građenih u suhozidu. Njihova funkcija je bila primarno gospodarska. U njima su se naši težaci sklanjali od kiše, ručali i odmarali, provodili s obitelji više dana, dok se teški težački posao ne završi.

Vrtuljak i toreta svakako su najzanimljiviji u toj kulturi kamena. To su sjajni primjeri gradnje u suhozidu a bez drvenih krovnih konstrukcija, i izraz su intuitivnog poznavanja statike i duše kamena. Odras su srodne graditeljske tradicije širom Mediterana. Nigdje kao na hrvatskoj obali ne postoji takva raznolikost tih arhitektonskih oblika.

Nažalost, kamene kućice, vrtuljci, torete i trimovi na zapuštenim stepenastim ogradicama i u kraškim poljima, prepuštamo makiji i zaboravu. Ili još gore, gramzivosti onih koji ih razgrađuju da bi rasprodavali njihov patinirani kamen i ploče s krovova. Potrebno je da država, lokalna zajednica i iznad svega svjesni pojedinac zaustave ovo propadanje naše kulturne baštine, dokaza naše milenijske pripadnosti mediteranskoj kulturi kamena. Torete i vrtuljci i svi objekti u suhozidu jedinstveni su dragulji u našoj turističkoj ponudi. Ako zaštitimo ove lokalitete u unutrašnjosti otoka, možemo ih bolje turistički valorizirati, organizirati do njih pješačke, biciklističke i konjičke staze i seoski turizam.

S tom namjerom sa zadovoljstvom sam se prihvatio pokroviteljstva nad ovim projektom Arhitektonskog fakulteta u Ljubljani da bi s vrijednim timom profesora Boruta Juvanca podijelio entuzijazam i napor u dokumentiranju, obilježavanju i prezentiranju ove jedinstvene mediteranske, hrvatske i korčulanske baštine. Ovaj je projekt sjajan primjer kapilarne suradnje među ljudima i institucijama Slovenije i Hrvatske koji treba biti primjer i našim političarima.

dr. Mario Nobilo

Kamena skloništa su najmanji i najjednostavniji objekti vernakularne arhitekture.

Vernakularna arhitektura je ona koju nisu gradili školovani stručnjaci, najveći umovi svojega vremena, već jednostavni ljudi, koji su arhitekturu također i upotrebljavali. Nisu imali samo teoretsko znanje; podatke su naslijedili kao baštinu, koju su oplemenili svojim iskustvom. Zato je ta arhitektura najbliža samoj teoriji, ona utjelovljuje teoretske principe, koje ugrađuje u praksu. Mogao bih reći: teorija prakse ili, ako hoćete, praksa teorije. Zbog toga je takva arhitektura nezamjetna, necijenjena, kao da bi bila dio prirode.

Danas znamo da je baš najjednostavnija arhitektura ta koja je najiskrenija, najbliže čovjeku, najuporabnija.

Suhozid kao princip je, nakon postavljanja kamena i grede, razvio jedino moguće konstrukcijsko načelo: nepravu svodenje. To je način slaganja kamena pri kojem svaki sljedeći horizontalni sloj nadstrešuje prethodni. Tako se grade konstrukcije raspona deset metara i više: grade ih još i danas.

U Hrvatskoj su najviše u krškom dijelu, u obalnom Jadranskom pojasu, nizovi konstrukcija, koji uporabljaju takav princip.

Korčula je otok - doslovno i u prenesenom značaju - koji je kulturno zaokružena cjelina.

Za znanstvenika je važno, da je obrađeno cijelo područje. Zbog toga je otok idealan primjer.

Vernakularna arhitektura: prije svega je važno, da je obradimo u cijelosti - od kamena do zida i ograda, kamenih skloništa, štala, kuća, sve do gradske arhitekture, gdje predstavlja Korčula poseban briljant. Urbanizam grada Korčule sa svojim cjelovitim rješenjem, sve do detalja, je jedinstven primjer umne arhitekture, koja je jedinstvena u svijetu. Samo je treba obraditi.

Na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani smo dio te tematike prikupili, obradili i pripremili za izložbu. Dio je toga, što bi na Korčuli trebalo uraditi.

Ne radi se samo o znanstvenoj obradi, namijenjenoj prašnjavim bibliotekama i arhivima: radi se o prikazu vrijednosti, koju do danas nismo poznavali, nismo je bili svjesni, i nismo je znali pokazati strancu. Ne radi se o domišljatosti iako je grade i za to dovoljno arhitektura otoka Korčule je izuzetno bogata, pa bi je bilo moguće uz odgovarajuću obradu i pripremu uporabiti na najvišem kulturnom nivou u gospodarstvu. Kulturni turizam nije samo niska cijena i niže vrijednosti, naprotiv. To je najskuplji, ima najodabraniju klijentelu i unosi u okoliš najmanje stranih i slabih uticaja. Kulturni turizam diže vrijednosti kako domaćinu tako i strancu, lokalnoj okolini, kao i državi u cjelini.

Obrada arhitekture na Korčuli može predstavljati pilot projekt obrade cjelovitog područja, koji bismo iduće godine mogli proširiti na cijelu Hrvatsku, već bismo mogli zaokružiti na cjeline kao što su Mediteran i Europska zajednica.

Projekt je ponajprije namijenjen javnosti: na početku smo imali najviše problema sa sakupljanjem podataka. Ljudi nisu puno znali: neke stvari smo morali sami naći. Kada bismo im pokazali crtež ili fotografiju, odmahnuti bi rukom, kao da to nije važno.

Sve to je zadatak stručnjaka iz raznih područja, da s raznih gledišta osvijetle problem, da pokažemo rezultate naših predaka. Zbog toga smo odgovorni svi: od lokalne samouprave do države i od stručnih službi do istraživačkih organizacija.

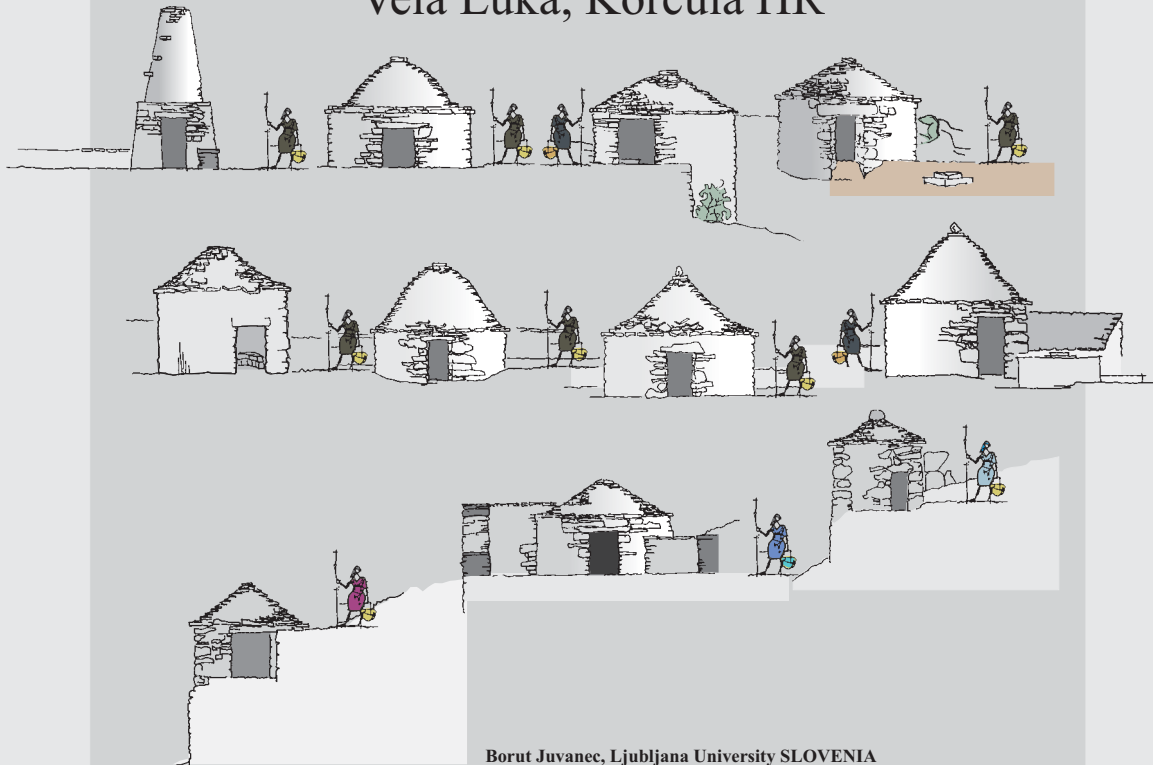
I upravo u tome je značaj projekta: ljudima moramo kazati što imaju, što je vrijedno, a što nije.

Zatim će se znati prema njoj ravnati, bit će ponosni na svoju djedovinu i brinut će se o njoj, razvijati je i nastaviti tradiciju svojih predaka.

vrtujak

Vela Luka, Korčula HR

toreta

Smokvice, Korčula HR

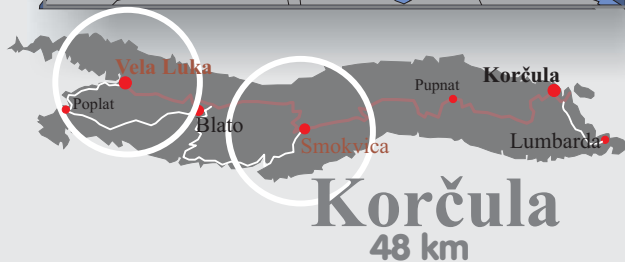
- 1 Gornja Njivica
- 2 Strmena
- 3 Punta od Strmene
- 4 Uvala Sprtišta (Spiliška)
- 5 Uvala Spiliška
- 6 Potoračje
- 7 Bradat (Pritečar)
- 8 Češvinova
- 9 Stiniva
- 10 Heretov vrtujak
- 11 Pod Velim Vrhom
- 12 Stiniva
- 13 Spiliška
- 14 Salapućeva Njivica
- 15 Hrastavica a
- 16 Hrastavica b
- 17 Dračevica

visoko pokroviteljstvo:
njegova ekscelencija
dr sc Mario Nobilo,
ambasador R Hrvatske u Sloveniji

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo

08

vrtnjak, Vela Luka

toreta, Smokvica

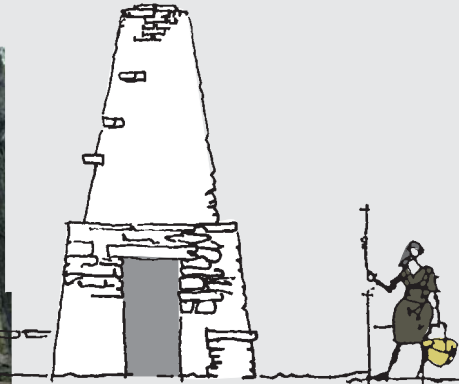
korcula, documentation summary: vrtujak gornja njivica

GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 759 234 m

E 33 641 537 m

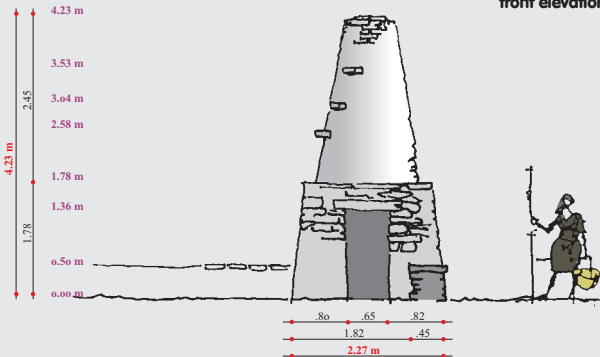
August 2005

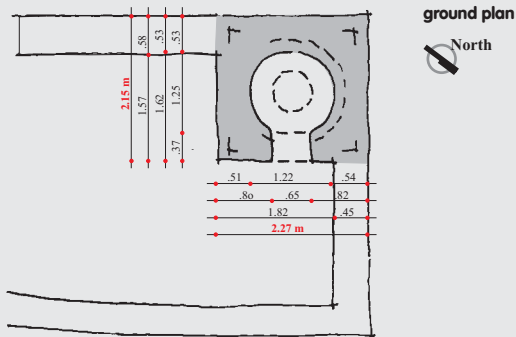

1, vrtujak: Gomja Njivica

front elevation

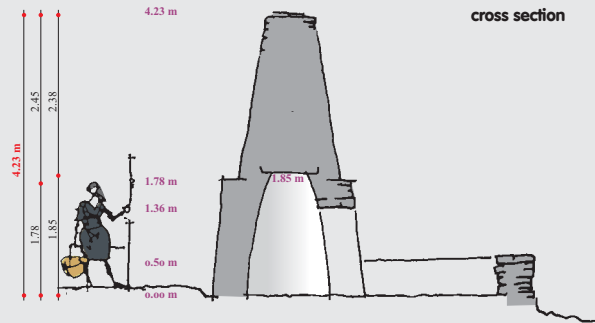

ground plan

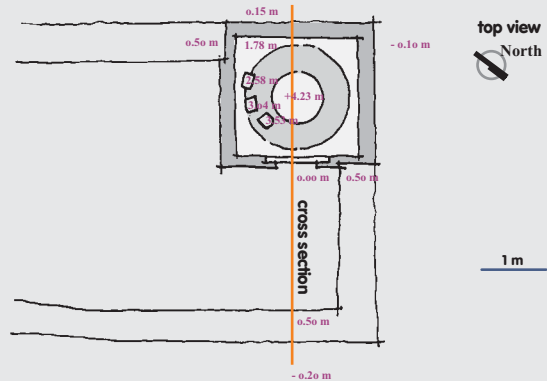

1, vrtujak: Gomja Njivica

cross section

top view

1 m

korcula. documentation summary: vrtujak

strmena

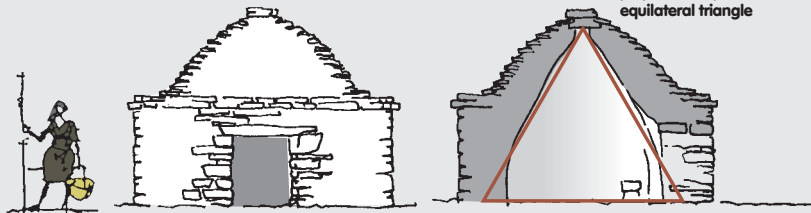
GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 760 507 m

E 33 640 360 m

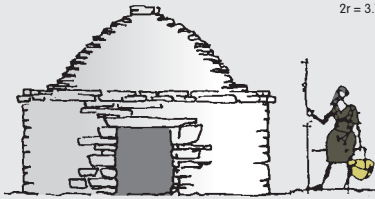
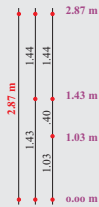
August 2005

proportional systems found
equilateral triangle

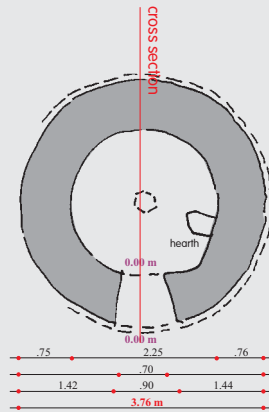

2, vrtujak: Strmena

circumference:
11.80 at 1.35 cm
 $2r = 3.75$ m

front elevation

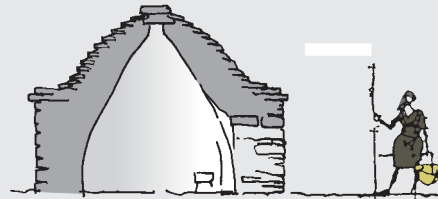
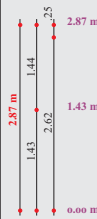

ground plan

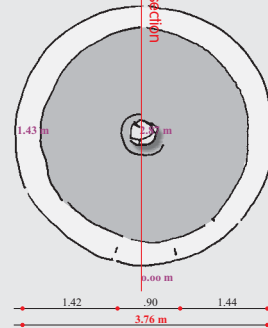

1 m

2, vrtujak: Strmena

cross section

top view

1 m

korcula. documentation summary: vrtujok

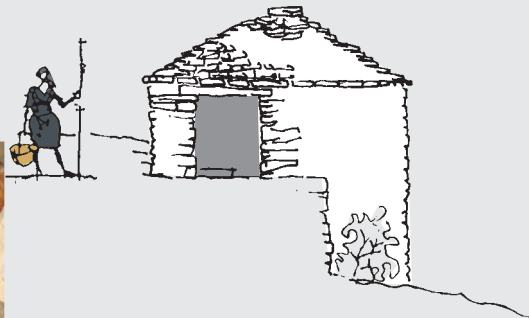
punta od strmene

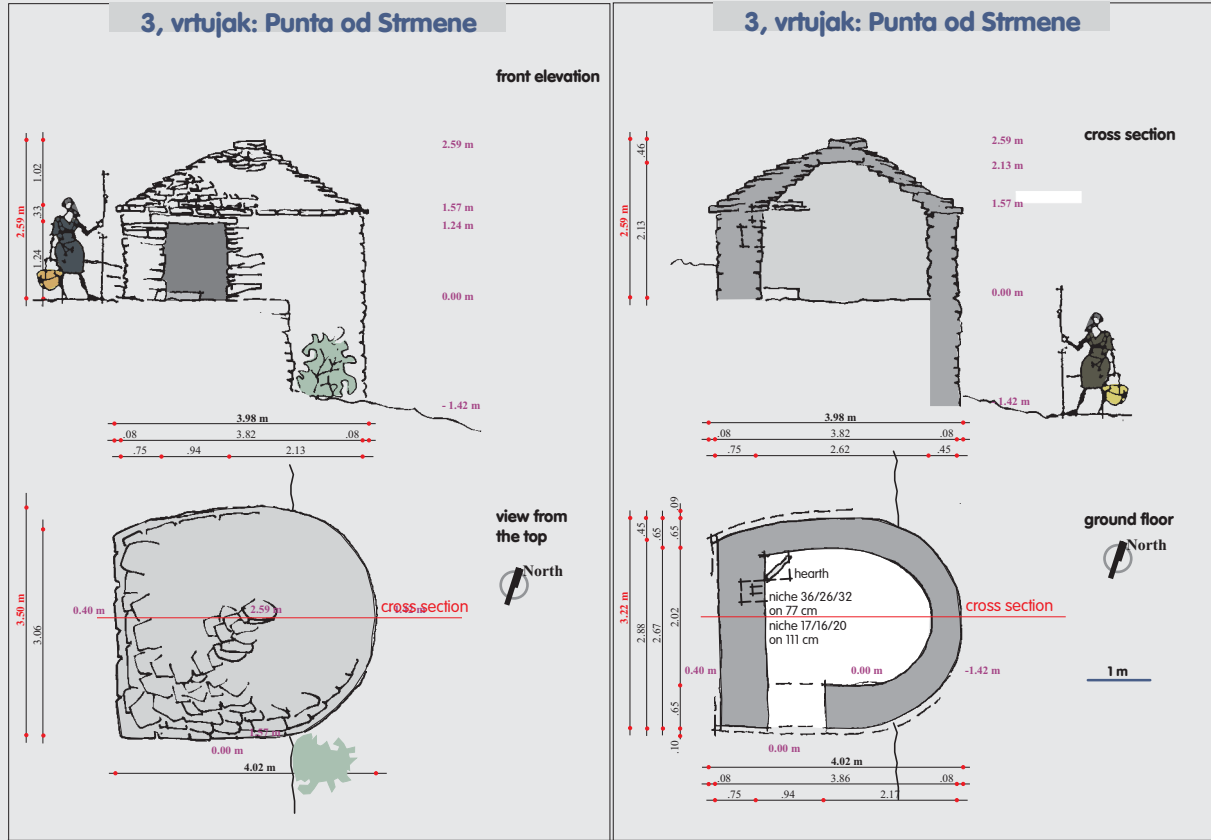
GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 760 368 m

E 33 640 954 m

August 2005

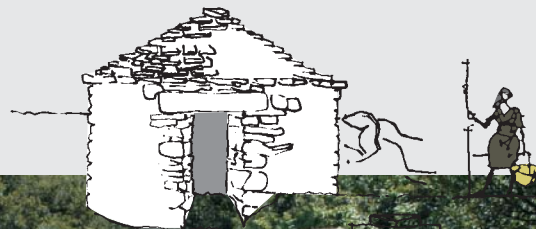
korcula, documentation summary: vrtujak uvala sprtista (spiliska)

GPS (Global Positioning System) coordinates:

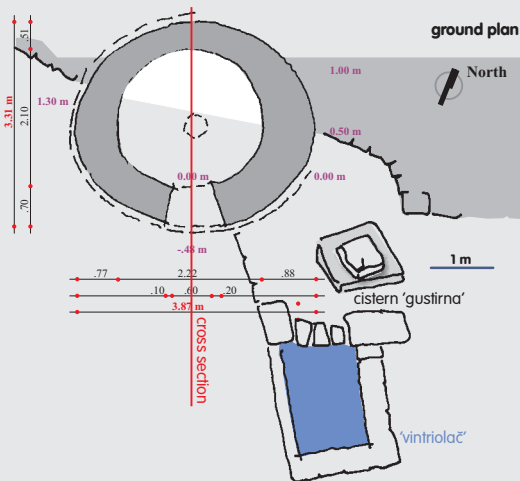
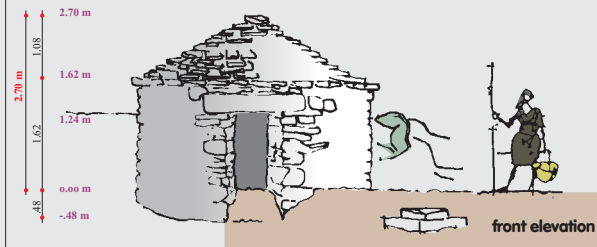
N 4 759 753 m

E 33 642 339 m

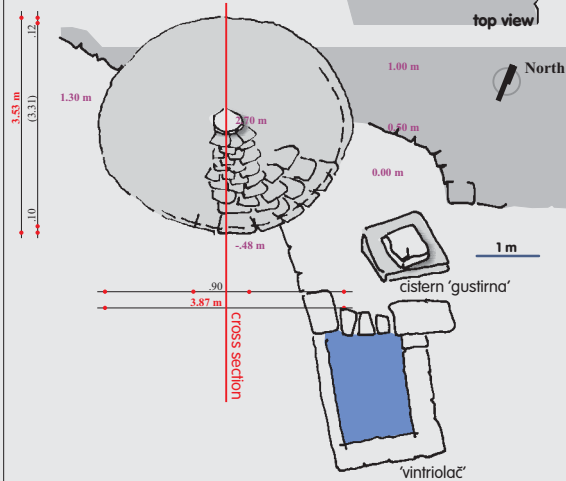
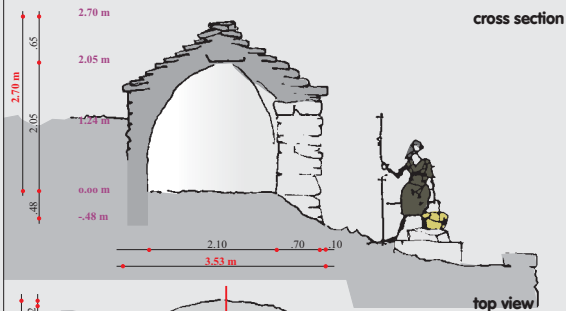
August 2005

4, vrtjak: Uvala Sprtišča

4, vrtjak: Uvala Sprtišča

korcula, documentation summary: vrtujak

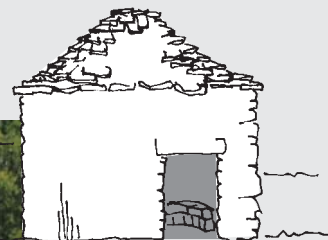
uvala spiliska

GPS (Global Positioning System) coordinates:

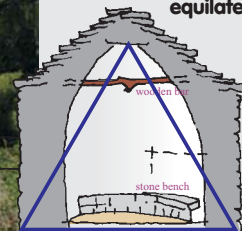
N 4 759 650 m

E 33 642 636 m

August 2005

proportional systems found
equilateral triangle

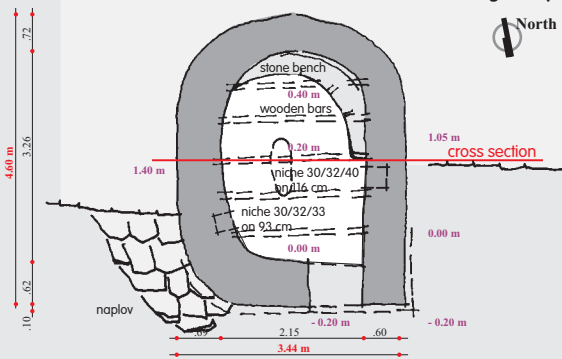

5, vrtujak: Uvala Spiliška

front elevation

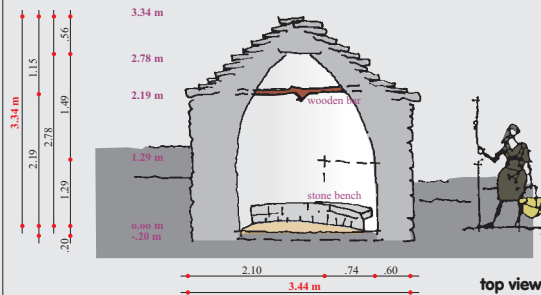

ground plan

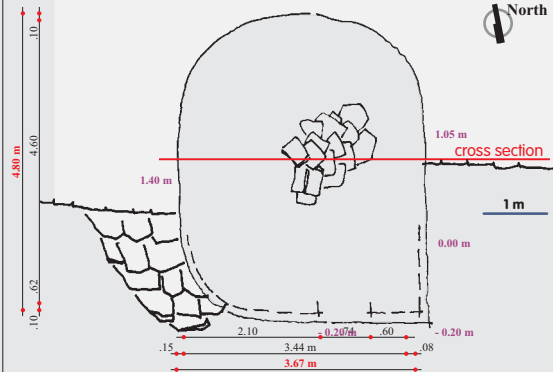

5, vrtujak: Uvala Spiliška

cross section

top view

korcula. documentation summary: vrtujak

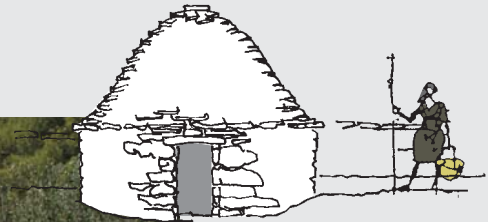
potoracije

GPS (Global Positioning System) coordinates:

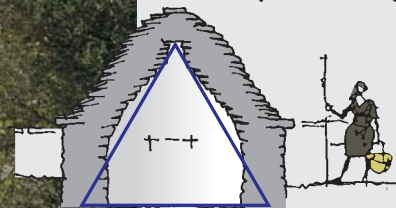
N 4 757 735 m

E 33 641 189 m

August 2005

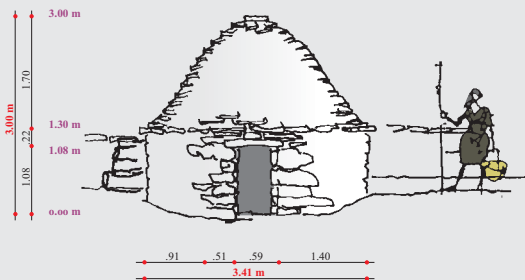
proportional systems found
equilateral triangle

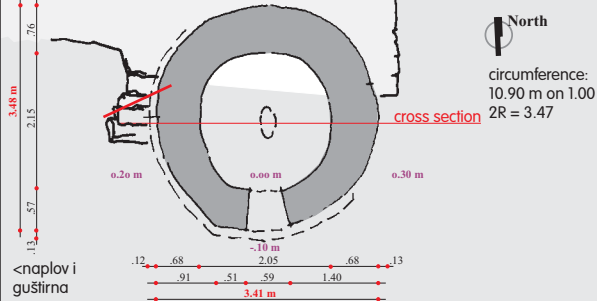

6, vrtjak: Potoračje

front elevation

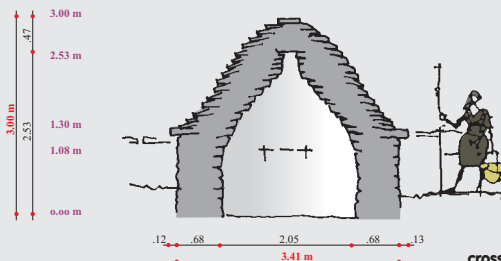

ground plan

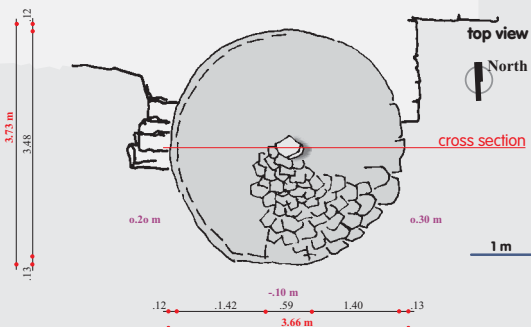

6, vrtjak: Potoračje

cross section

top view

korcula, documentation summary: vrtujak

bradat (pritecar)

GPS (Global Positioning System) coordinates:

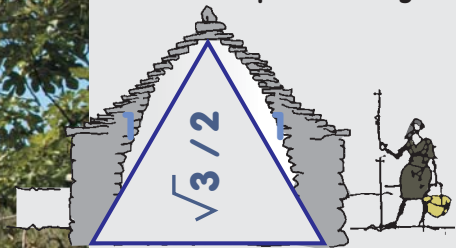
N 4 757 734 m

E 33 637 365 m

August 2005

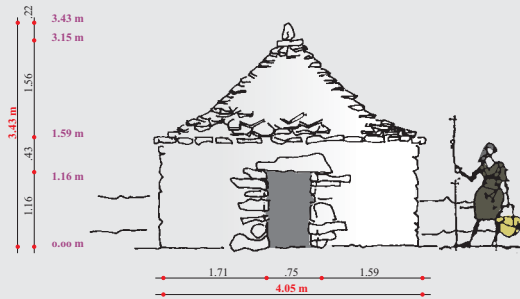
proportional systems found
equilateral triangle

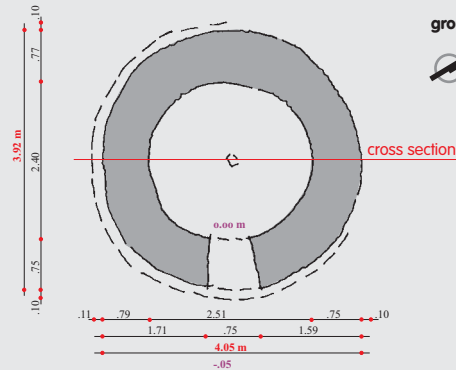

7, vrtujak: Bradat (Pritečar)

front elevation

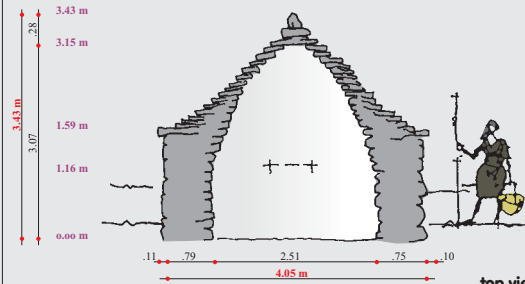

ground plan

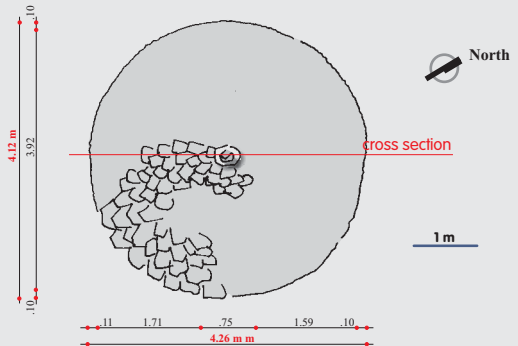

7, vrtujak: Bradat (Pritečar)

cross section

top view

korcula. documentation summary: vrtujak

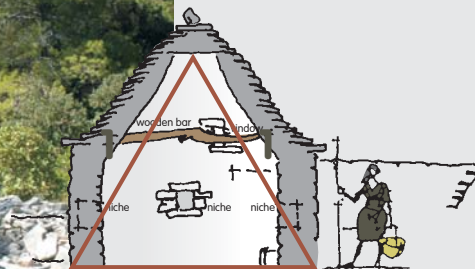
cesvinova

GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 761 074 m

E 33 636 809 m

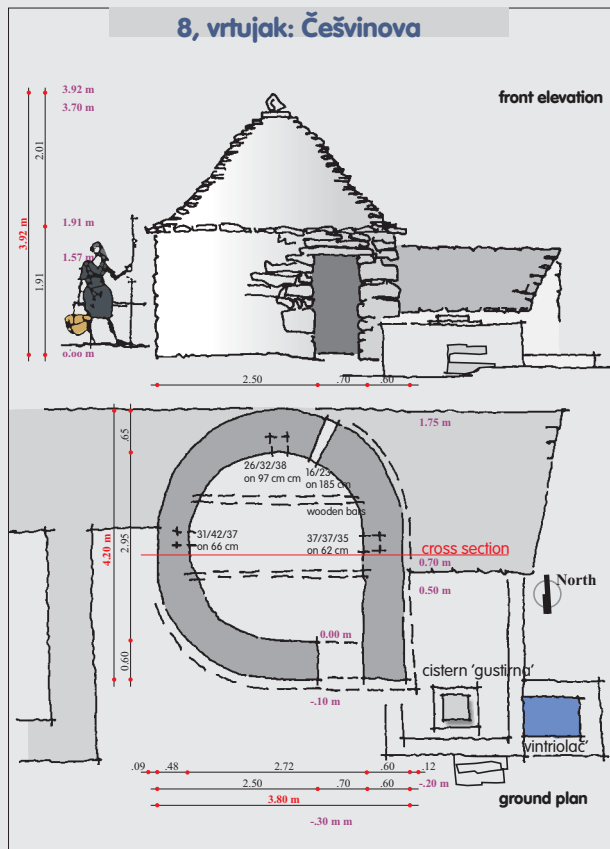
August 2005

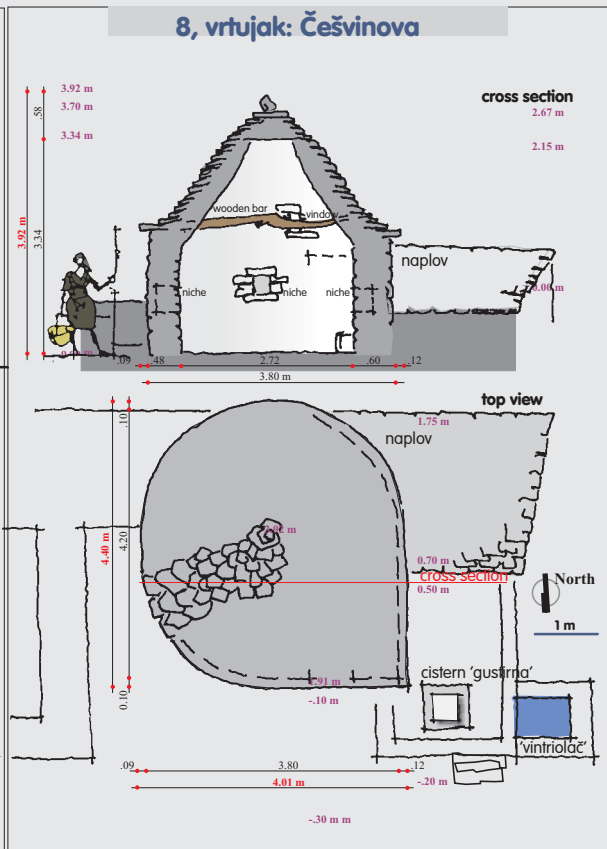
1

8, vrtujak: Češvinova

8, vrtujak: Češvinova

korcula. documentation summary: vrtujak

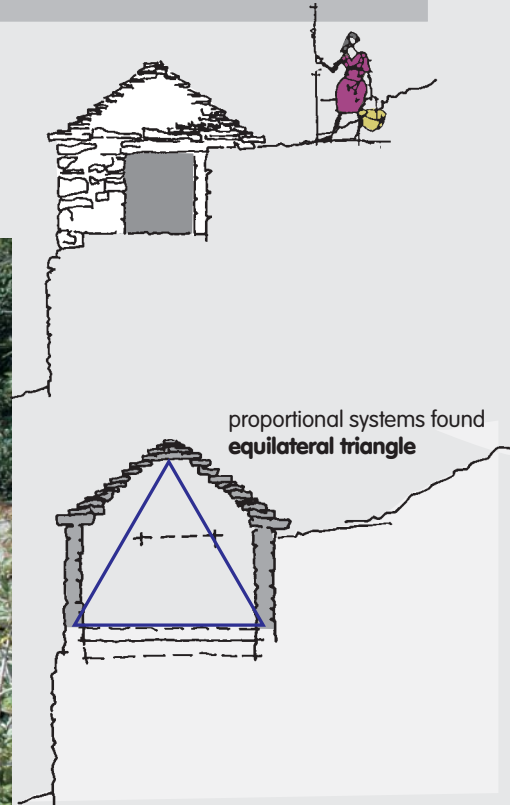
stiniva

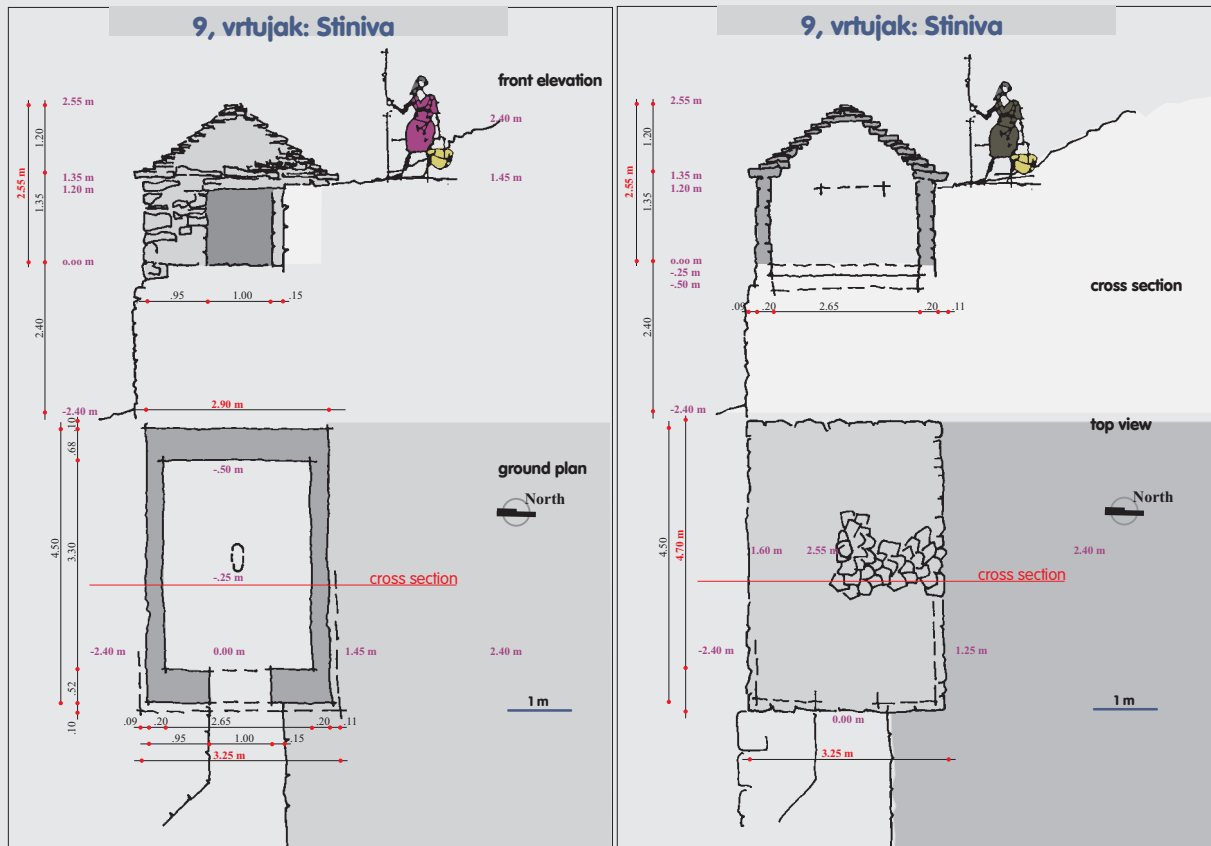
GPS (Global Positioning System) coordinates:

N m

E m

August 2005

korcula. documentation summary: vrtujak

heretov vrtujak

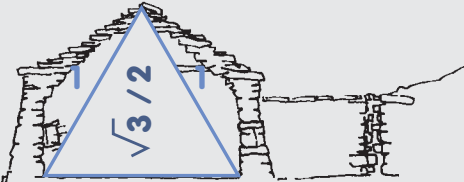
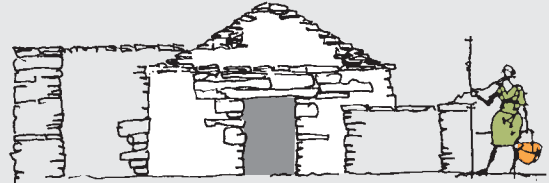
GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 759 971 m

E 33 640 856 m

January 2006

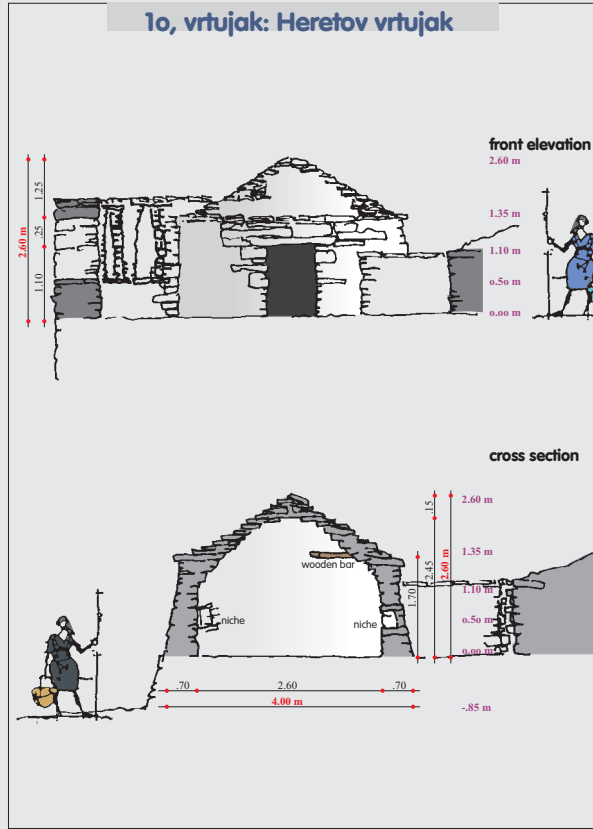
Measurement: Ljudmila Koprivec and Endrigo Miojević

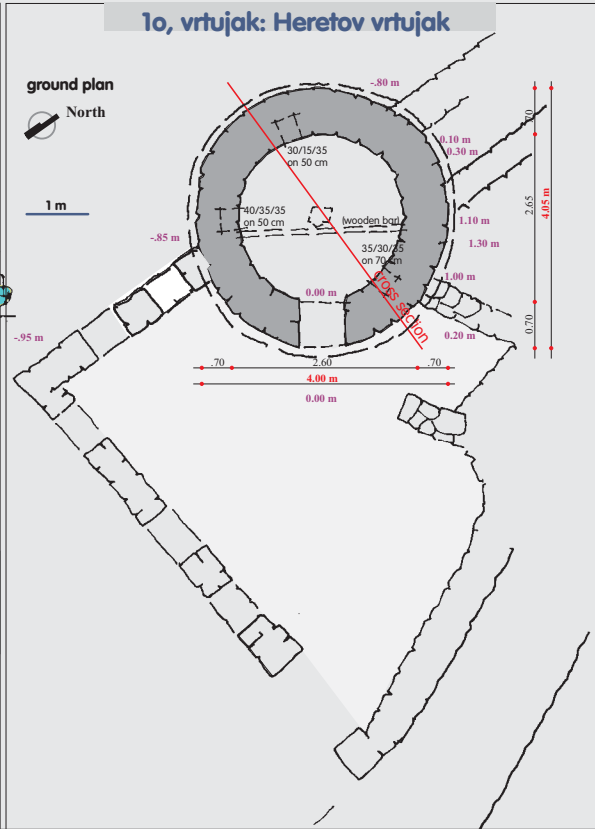
proportional systems found
equilateral triangle
with square root of three
by two

photo: Ljudmila
Koprivec

1o, vrtujak: Heretov vrtujak

1o, vrtujak: Heretov vrtujak

korcula, documentation summary: vrtujak

pod velim vrhom

GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 759 505 m

E 33 640 833 m

January 2006

Measurement: Ljudmila Koprivec and Endrigo Miojevič

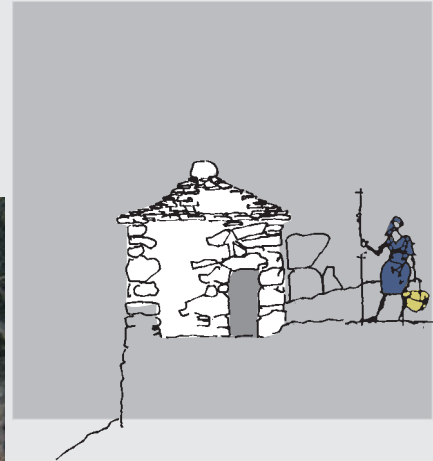
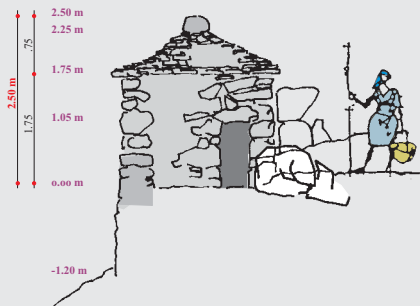

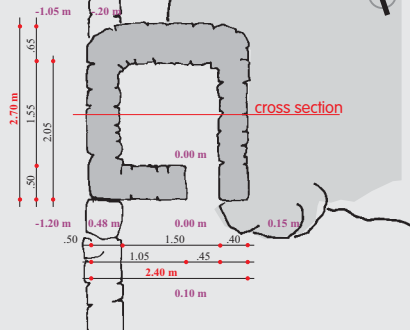
photo: Ljudmila
Koprivec

11, vrtujak: Pod Velim Vrhom

front elevation

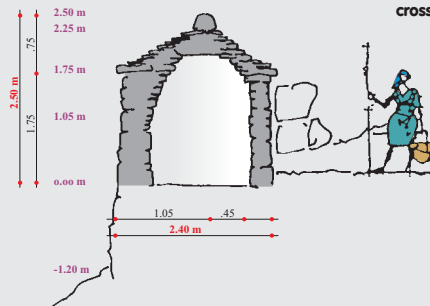

ground plan

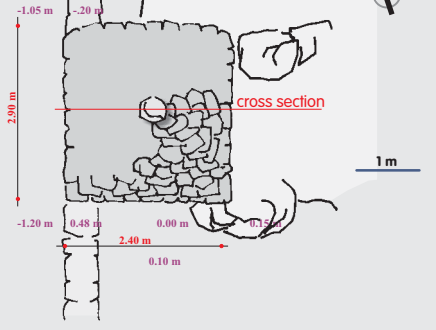

11, vrtujak: Pod Velim Vrhom

cross section

top view

stiniva

GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 760 807 m

E 33 639 978 m

August 2005

korcula. documentation summary: vrtujak

spiliska

GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 759 719 m

E 33 642 576 m

photo Endrigo Miojević
August 2005

korcula. documentation summary: toreta

salapuceva njivica

GPS (Global Positioning System) coordinates:

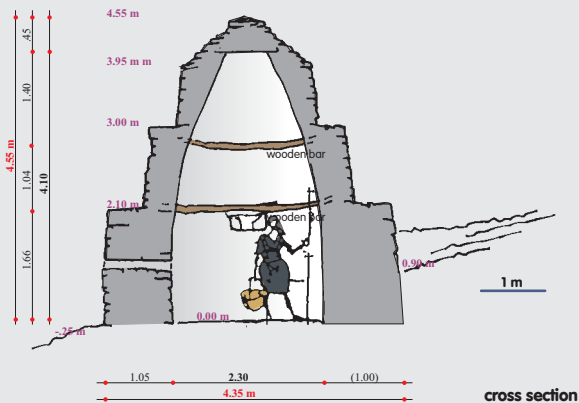
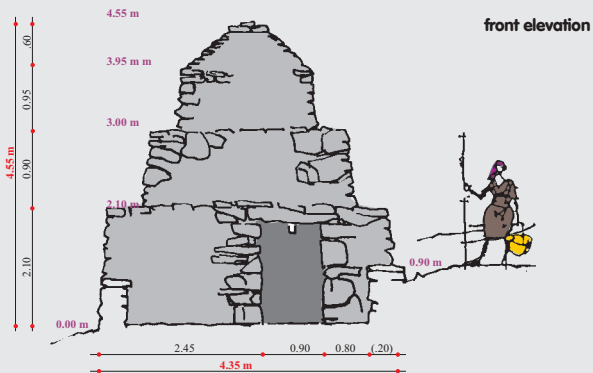
N 4 760 511 m

E 33 640 359 m

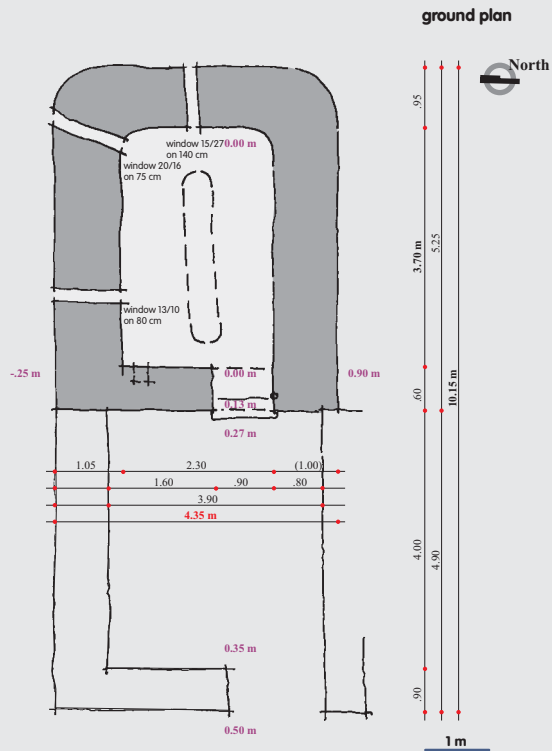
August 2005

1, toreta: Salapučeva njivica

1, toreta: Salapučeva njivica

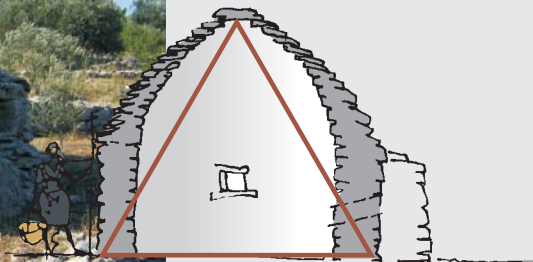
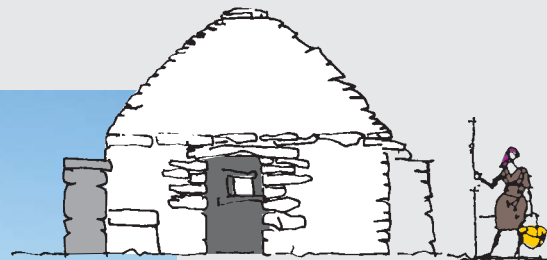
korcula, documentation summary: toreta

hrastavica

GPS (Global Positioning System) coordinates:

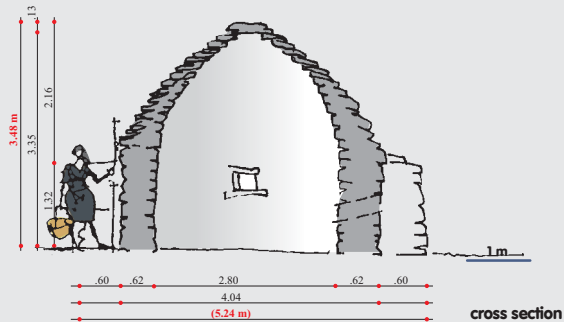
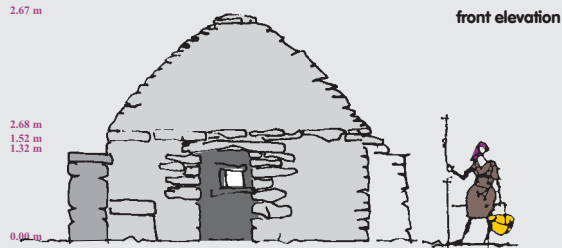
N 4 752 737 m

E 33 655 580 m

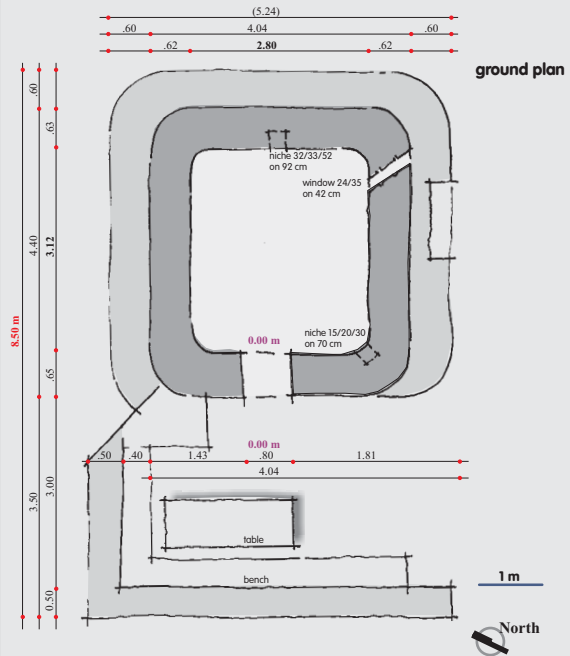

2, toreta: Hrastavica

2, toreta: Hrastavica

korcula. documentation summary: toreta

hrastavica

GPS (Global Positioning System) coordinates:

N 4 752 710 m

E 33 655 600 m

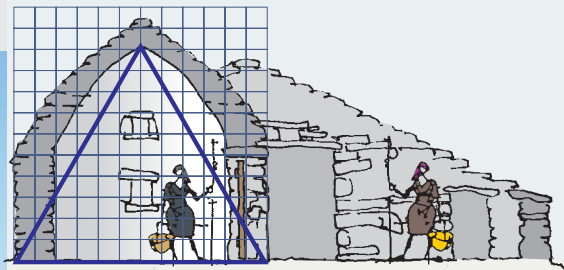
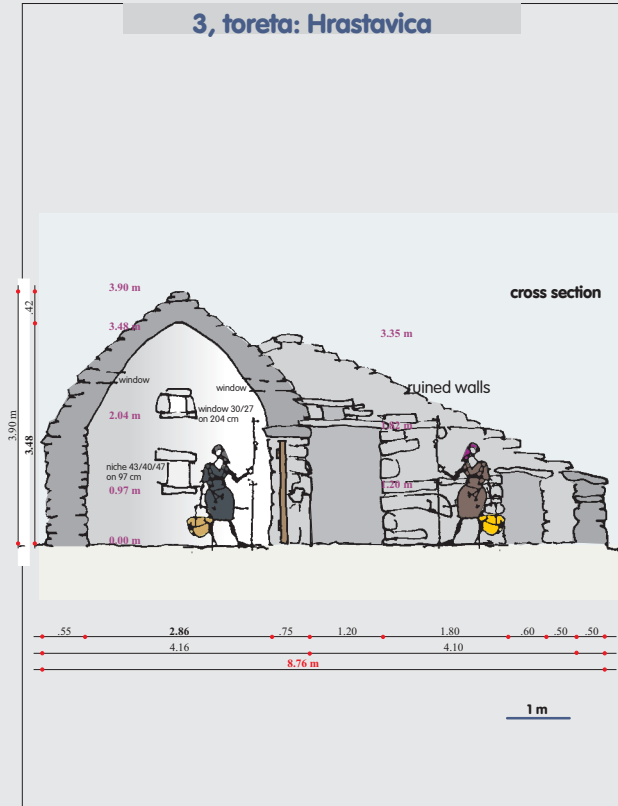

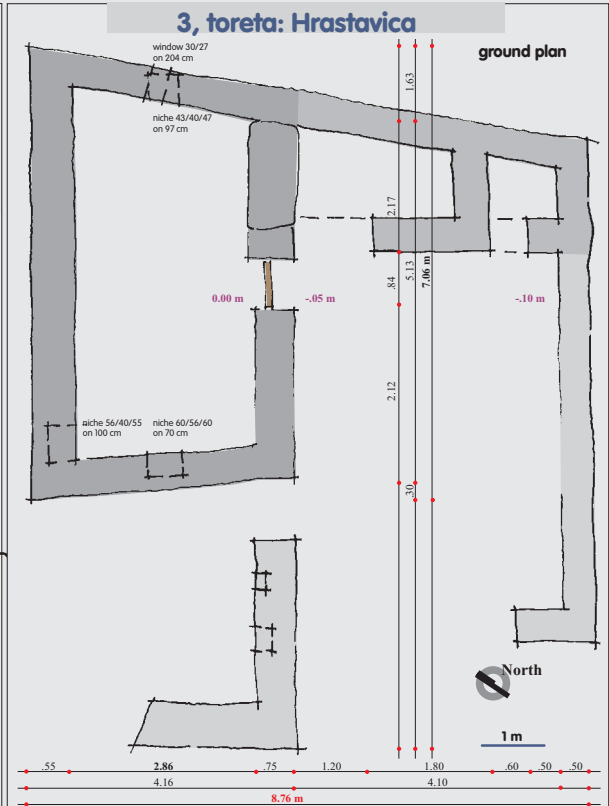
photo: Endrigo Miojević
August 2005

3, toreta: Hrastavica

3, toreta: Hrastavica

visoko pokroviteljstvo:
njegova ekscelencija
dr sc Mario Nobilo,
ambasador R Hrvatske u Sloveniji

Univerza v *Ljubljani*
Fakulteta za *arhitekturo*

41

authors:

prof dr Borut Juvanec

Jaro Ješe · Ljudmila Koprivec · Jernej Markič · Endrigo Miojević · Srđan Nađ

Ljubljana
2006

Architect, PhD, full professor on Faculty of Architecture, Ljubljana University, Slovenia.

Works on the theory of architecture: vernacular architecture, elements of architecture, proportion systems, very beginnings and origins (tradition and identity in architecture), identity in built heritage.

Professional work: Architecture mostly in rural landscape with traditional culture, skills and orders, close connected to the today's architecture.

Design objects for home and professional use (bus, some electrical devices, switches: some patents and models).

Graphics several corporate images, several signs and books, special sphere of work is cartography (some hundred titles).

Scientific and research work: lectures on several European universities, cooperation with some universities and their research units, especially on the field of origins of architecture.

Short selection of research work: **Vernacular Architecture in Slovenia**, 1985-; **Vodnjak The Well** Birmingham UK 1998; **The Stone Shelters**, dry stone walling system, corbelling (clochane Irska/IRL, barraca Catalunya/E, pont Baleari/E, pagliaddiu Corse/F, cabane Provence/F, crot Graubuenden/CH, hiška Kras/SI, kažun Istra/HR, pineta Sardegna/I, trullo Puglia/I, girna Malta/M, Bretagne/F, Bolgarija/BG, weinbergshauschen Hessen/D, mantarah Palestine/PAL, twlc mochyn Wales/UK, nawamis Sinai/EG, howd Haraz Mt. Yemen), 1985-. **Kozolec / Hay Rack**, Slovene ethnical architecture, 1998, 2000; **Drying Objects - Portugal, Spain, Slovenia**, research 2001; **Mgiebah - Čebelnjak**, research 2002; **Stone on Stone**, research 2003.

Publishing: monographies, several scientific and professional articles in monographs, reviews, proceedings of the congresses and on electronic media (compact disks, INTERNET); short selection: **Kozolec / Hayrack** 2002; **Stone Shelters** 2001; **Order and Disorder** Koebenhavn 2002; **Dry Stone Story** 2002; **Sardinija, arhitektura kamna** 2003; **Kamen na kamen** 2005; **Jewel of Architecture, Yemen** 2005.

He is coordinator for architecture in CEEPUS Slovenia program (Vienna), works in ARGE ALPS ADRIA (Graz), CERAV Paris; he organised International Conference on Vernacular Architecture ALPS ADRIA (1991-2003).

Internet links: www.ijs.si/kozolci/; www.2.arnes.si/aa/; www.arh.uni-lj.si/ar/; www.stoneshelter.org

Scientific congresses: ICOMOS Paris (**Paris 2000, Montreal, Quebec 2001**); ISPRM Sassari (**Alghero 1996, 1997, Valencia 1998, Bethlehem 1999, Sparti 2000, Rome 2000, Algier 2003, Lorca 2004**); SPS Le Val (**Valencia 2000, Visp 2002, Mythilini 2004**), CERAV Paris (**Vanes 1998, Nice 2001**); ICPR Firenze (**Florence 2000, 2001, 2002, 2003, 2005**), (**Munich 2005**).

Lectures: guest professor on some universities: **Barcelona, Malta, Moscow, Zagreb, Bratislava, Graz, Sofia, Valencia, Rome, Moscow, Cardiff/Caerdydd, Trento.**

He is active in ICOMOS, International Council on Monuments and Sites **Paris, ISPRM**, Istituto di Studi e Programmi per il Mediterraneo **Sassari/I**; **SPS**, Societe scientifique pour l'etude sur la Pierre Seche **Le Val/F**; **CERAV**, Centre d'etudes et de recherches sur l'architecture vernaculaire **Paris/F**; **SAH**, Society of Architectural Historians, **Chicago/USA**; **ISG**, Internationales Staedteforum, **Graz/A**; **SCM**, Societat Catalana de Matematiques, **Barcelona/E**.

More data in:

WHO'S WHO IN THE WORLD; Marquis New Providence 1998, 1999, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 USA

Kdo je kdo za Slovence; Ljubljana 1991, 1996; Zelene strani, Bohinj 1997; Green Pages, Ljubljana 1998

WHO'S WHO IN SCIENCE; Marquis New Providence 1999, 2002, 2003, 2004, 2005 USA

DICTIONARY OF INTERNATIONAL BIOGRAPHY; IBC Cambridge 1998, 2000, 2002, 2004, 2005 UK